

KARAMAN İLİ ÇOĞLU MAHALLESİ ÖRGÜ ÇORAPLARI KNITTING SOCKS IN ÇOĞLUNEBORHOOD, KARAMAN CITY

Derya KONUK

Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi,
Geleneksel Türk Sanatları Bölümü

*Lecturer, Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Art, Design and Architecture,
Department of Traditional Turkish Arts*

dkonuk@kmu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4566-2222>

Atf/Citation

Konuk, D. (2021). "Karaman İli Çoğlu Mahallesi Örgü Çorapları". *Sanat Dergisi*. (38), 422-441.
Araştırma Makalesi/Research Article

Doi: <http://doi.org/10.47571/ataunigsfd.970882>

Özet

Örücülük ile ilk buluntu olan keçeden yapılmış konç yeri koçboynuzu motifi ile işlenmiş çoraplar Orta Asya'da M.Ö. 7. – 8. Yy arasında yaşayan Hunlara ait İkinci Pazırık kurganından çıkarılmıştır. Anadolu'da düğünlerde kız alıp verme törenlerinde, çeyizlerde, hediyeleşmede halen yerini koruyan ve devam etmekte olan örgü çorap kültürü bugün halen Karaman iline bağlı Çoğlu mahallesinde de devam etmektedir.

Yörede yapılan alan araştırmasında 50 adet çorap modeline rastlanmıştır. Bunlardan 35 tanesi erkek 15 tanesi kadın çoraplarına örnek oluşturmaktadır. Bulunan örgü çorapların fotoğrafları çekilerek, yöre halkı ile görüşmeler yapılmıştır. Edinilen bilgilerle gözlem fişleri hazırlanmıştır. Çoraplara ait desenler dijital ortamda çizilmiştir. Eskiden mezura olmadığı için çoraplarda standart bir ölçü bulunmamaktadır. Mahallede doğal boyacılık olmadığı için genellikle doğal yün rengi tüm çoraplarda kullanılmıştır. Yörede çoraplarda kullanılan motiflere verilen isimler; çiğdemli, gurbagağı, çengelli, kara

Abstract

Hosiery made of felt, which is the first find with knitting, stretched with a ram horn motif, was found in Central Asia in the BC. It was excavated from the Second Pazırık kurgan belonging to the Huns, which lived between the 7th and 8th centuries. While getting angry at weddings in Anatolia, the school still continues in shows, dowry, gift giving and still continues in Çoğlu neighborhood of Karaman province.

During the field research conducted in the region, 50 sock models were found. 35 transitions of men's clothing set an example for women's clothing. Activities with local people by taking pictures of the knitted bags found. The receipts were prepared with the information obtained. Patterns of socks are digital atmosphere. There is no standard size for socks used for measuring tapes in the past. It has been used in nylon clothes for general use, as there will be no dyeing in the neighborhood naturally. The names given to the motifs used in socks in the region; crocus, gurbaga, hooked, blackberry, insect, gnarled,

yazılı, böcekli, boğumlu, kanavie, uğur böcekli, yan kılçık, kedi izi, pireli'dir. Bu isimler tamamen yöre insanına aittir. Çorapların hepsi 5 şiş tekniği ile örölmüştür. Çoraplar burun, taban, boyun ve topuk olarak kısımlara ayrılmaktadır. Erkek çoraplarının boyun kısmının bittiği yere kırktıklı ismi verilmektedir.

Bu araştırmanın amacı; çorapların yöreye ait desen ve teknik özelliklerini tespit ederek literatüreye kazandırmak ve bu güzel el sanatının unutulmamasını sağlayabilmektir.

Anahtar kelimeler: Karaman İli El Sanatları, Örucölük, Karaman İli Çorap Örucölüğu, Örgü Çorap, oğlu Mahallesi.

cross-stitch, ladybug, side awn, cat print, flea. To those who belong to them. All of the socks are knitted with the 5 needle technique. Socks are divided into parts as nose, sole, neck and ball. The place where men's socks end with the neck is called Kırktık.

This purpose; To learn the patterns and technical knowledge of the region belonging to children, to bring them to the literature and to make it possible to forget this beautiful handicraft.

Key words: Karaman Province Handicrafts, Knitting, Karaman Province Sock Knitting, Knitted Socks, oğlu Street.

Structured Abstract

A person who has been a part of nature by continuing his life using his intelligence throughout history; by pouring what he sees, hears, feels into shapes; he has decorated many objects that he has drawn, carved, knitted, processed, woven. He shaped the nature that he found unprocessed according to his needs and as a result led to the formation of many arts. Knitting is one of the most important branches of crafts in terms of technique and style. Socks made of felt, one of the first products of knitting, embroidered with a decapitated horn motif were extracted from the second Market fiction of the Huns living in Central Asia between the 7th and 8th centuries BC. Knitting, which started with the aim of meeting people's need for cover, has been developed with the increase of their abilities and creativity over time.

The knitted-sock culture, which still retains its place in weddings, dowries, and gifting in Anatolia, continues today in the oğlu neighborhood of Karaman. oğlu, which is a lowland neighborhood, is located 33 km to the north of the Center of Karaman and is at an altitude of 1010 meters. The history of this village, which is recorded in official documents in the 1500s, is quite ancient. In 1905, it was annexed to the province of Karaman. The livelihood of the people is livestock and agriculture. The fact that winters are quite cold in the region has led to the inclusion of hand-knitted socks made of wool and cotton in the traditional clothing culture.

The aim of this research is to determine the patterns and technical characteristics of socks belonging to the region and to provide them to the literature and to ensure that this beautiful craft is not forgotten. Hand-knitted socks, the history of which is quite old and which are indispensable in every home, especially in the dowries of young girls, have unfortunately begun to lose their importance today and have been replaced by socks made of nylon or machine knitting. We have learned that this culture used to be kept alive in every house in the oğlu neighborhood of Karaman Province; however, it is now found and produced in a limited number of households.

In this study, the qualitative research method was used, and a field study was conducted in oğlu district. The knitted socks found were studied in terms of motif names, patterns, materials and colors used. Photos of knitted socks found in the field research were taken and interviews were conducted with local people. Observation slips were prepared with the information obtained. Patterns belonging to the region were drawn digitally to make them made more understandable.

As a result, 50 sock models were found in the field study conducted in the region. 35 of them are men and 15 of them are women's socks. Photos of knitted socks found in the field research were taken and interviews were conducted with local people. Observation slips were prepared with the information obtained. Patterns belonging to the region were drawn digitally. Due to the lack of tape measure in the past, there is no standard size on the socks found. Men's socks were used as 2 spans and 4 fingers, and 1 span was used as z size for women's socks. Because there was no natural dyeing in the neighborhood, natural wool color was usually used for all socks found. iğdemli, Gurbağalı, engelli, Kara yazılı, Beckli, Boğumlu, kanavie, Uğur beckli, Yan kılçık, kedi izi, and Pireli are the names given to the motifs used in socks in the region. These names were given entirely by the local people. The socks found were knitted with the 5 needle technique. Socks consist of four parts such as nose, sole, neck and heel. In this field study, our hand knitted sock culture, which is about to end, is actually a culture that is worth being passed down and kept alive from generation to generation with its local names and models, has been recorded and it has been brought to the literature. In order to keep these values alive and pass them on to future, it seems that Turkish Agricultural Credit Cooperatives ought to allocate a certain allowance to women living in villages and to allocate a market share to sell socks. According to the information obtained, some socks are still in use, while others are kept in chests. In order to introduce and transfer handicrafts from generation to generation, it is necessary to open small exhibition halls in the neighborhoods to exhibit these handicrafts. The motifs used on socks can also be used in other clothing sectors, and thus it helps them kept alive. These socks can be produced in miniature or as magnets to sell to tourists, and socks produced in many neighborhoods can also be introduced to other countries.

Giriş

İnsanların yaşarken verdikleri abalarm birikmesi sonucu oluşan kültür, insanların yaşayış birikimlerinin en önemli kanıtlarıdır. Yaşayan toplumların etraflarında inandıkları şeylerle şekillenen ve anlam kazanan estetik görüşler çok fazla değişime uğramaksızın günümüze kadar varlıklarını sürdürebilmişlerdir (Sağ, 2012: 116).

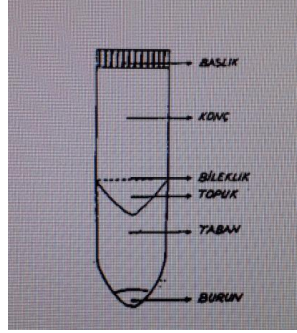
Tarih boyunca doğanın bir parçası olan insan, zekâsını kullanarak hayatına devam ederken gördüklerini, duyduklarını, hissettiklerini şekillere dökerek çizdiği, yonttuğu, ördüğu, işlediği, dokuduğu birçok nesneyi süslemiştir. İşlenmemiş bulduğu doğayı insan, kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirmiş ve sonucunda pek çok sanatın oluşmasına sebep olmuştur (Ortaç ve atalkaya, 2016: 28). Örucülük el sanatları içerisinde tekniği ve üslubu bakımından önemli dallardan birisidir. El ve makine örucülüğu olmak üzere ikiye ayrılan örucülük sanatında, içinde yaşanan toplumun geleneksel özelliklerini yansıtan ürünlerden biri olan çorap örucülüğu el örucülüğu içerisinde önemli bir yere sahiptir (Akpınarlı, 1995: 2).

Örucülük ile ilk buluntu olan keçeden yapılmış konç yeri koçboynuzu motifi ile işlenmiş oraplar Orta Asya'da M.Ö. 7. – 8. Yy arasında yaşayan Hunlara ait İkinci Pazırık kurganından çıkarılmıştır (Diyarbakirli, 1972: 16; Balkanal, 2016: 152). İnsanların örtünme ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla başlayan örucülük, zamanla kabiliyetlerinin ve yaratıcılıklarının artmasıyla geliştirilmiştir. Zamanla kullanılan araç gerece bağlı olarak; ipliğin türüne ve kullanım ihtiyaçlarına göre de ilerleme gösterdiği düşünölebilmektedir (Tasmacı, 1984: 234). Daha çok kırsal bölgelerde veya soğuk ortamlarda giyilen el örgüsü çoraplar; iki ya da beş şişle örölmekte, renk, motif, desen ve iplik olarak her yöreye göre farklılık göstermektedir.

Türk Dil Kurumu'nda örgü, şiş, tığ veya özel makine ile ilmekleri yan yana getirerek örölen şey anlamına gelmektedir. orabın terim anlamı ise, yün, pamuk gibi malzemeler ile örölen ayağa giyilen ve malzeme ile örölen giysiler olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, Erişim Tarihi: 15.05.2021). Farklı motiflerle ve renklerle örölebilen çoraplar çoğunlukla tiftik ve yünden oluşturulmaktadır (Artun, 2011: 390). Daha çok kırsal bölgelerde veya soğuk ortamlarda giyilen el örgüsü çoraplar; iki ya da beş şişle örölmekte, renk, motif, desen ve iplik olarak her yöreye göre farklılık göstermektedir. Çoğunlukla soğuk ortamlarda veya kırsal alanlarda giyilen örgü çoraplar; iki veya beş şiş ile örölebilmektedir. Motif, renk, iplik ve desen olarak yörelere göre farklılıklar gösterebilmektedir (Oğuz, 2008: 147). Anadolu'da çorapları sadece kadınlar örmez, bazı yörelerde erkeklerin de çorap ördüğu bilinmektedir (Kılıçarslan, Ölmez, ve Etikan, 2020: 27).

Çorapları süslemede geometrik, bitkisel, obje, sembolik ve figürlü motifler kullanılmaktadır. Bitkisel, figürlü ve geometrik motifler doğada bulunan objelerden faydalanılarak örgüye aktarılabilirken, Sembolik olarak anlam yüklenmiş motifler ise, kişinin tamamen kendi duygu, düşünce ve isteklerini örüye aktararak kullandığı motife verdiği isimlerdir. Gelinin katili, gelinin yanağı gibi (Akpınarlı ve Ortaç, 2008: 644-645).

Çorap kompozisyonu, bir veya daha fazla motif türünün birleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. Bu kompozisyon renkli çoraplarda; orta, serpmeye, köşe ve kenar olarak dört bölüme ayrılmaktadır. Tek renk örülen çoraplar ise, serpmeye ve kenar olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Motifler bir araya gelerek kompozisyonu oluşturmaktadır (Özbel, 1980: 8).

Çizim 1. Barışta (1986)'e göre çorabın bölümleri

El sanatları, insanların beceri ve bilgilerine dayalı, genellikle doğal hammaddeler kullanılarak basit araç gereçlerle ve elle yaptıkları, üretimi yapan bireylerin duygu, düşünce ve becerilerini de yansıtan gelir getirici ürünleridir (Onuk ve Akpınarlı, 2003: 519).

Geleneksel kültürümüzün demirbaşları arasında yer alan bu örgü çorapların her biri farklı motiflerle meydana getirilmektedir. Örgü esnasında kullanılan yünün özelliği ayakta meydana gelebilecek mantar hastalığını önlemesi ve ayakta teri emmesidir. Örgü işlemi seyrek olduğu için ayağın hava almasını da sağlamaktadır (Sökmen, 2015: 387).

Anadolu'da düğünlerde kız alıp verme törenlerinde, çeyizlerde, hediyeleşmede halen yerini koruyan ve devam örgü çorap kültürü bugün halen Karaman'a bağlı Çoğlu mahallesinde devam etmektedir.

Bir ova mahallesi olan Çoğlu Mahallesi, Karaman Merkez kuzeyinde 33 km uzaklıkta olup 1010 metre yükseltidedir. 1500'lü yıllarda belgelerde kaydı olan bu köyün tarihi oldukça eskidir. 1905 yılında Karaman'a bağlanmıştır (Karaman Çoğlu Köyü, Erişim Tarihi: 20.05.2021).

Halkın geçim kaynağı hayvancılık ve tarımdır. Yörede kışların oldukça soğuk olması geleneksel giyim kültüründe yün ve pamuktan üretilen el örmesi çorapların yer almasına neden olmuştur.

Bu çalışmada Çoğlu mahallesinde bulunan örgü çoraplar kullanılan motif isimleri, desenleri, malzemesi ve renkleri bakımından incelenmiştir. El sanatı olan ürünleri inceleyebilmek için en güvenilir araştırma tekniği, ürünün elde edildiği yere gidilerek yeterince bilgi toplamak ve yöre halkı ile görüşebilmektir (Akpınarlı, 2001: 30). Alan araştırmasında bulunan örgü çorapların fotoğrafları çekilerek, yöre halkı ile görüşmeler yapılmıştır. Edinilen bilgilerle gözlem fişleri hazırlanmıştır. Yöreyle ait

desenler dijital ortamda çizilerek desenleri daha anlaşılır bir hale getirilmiştir. Bu araştırmanın amacı; çorapların yöreye ait desen ve teknik özelliklerini tespit ederek literatüre kazandırmak ve bu güzel el sanatının unutulmamasını sağlayabilmektir.

Bulgular ve Yorum

oğlu mahallesine ait çorapların tümü 5 şiş tekniği ile örülmüştür. Kullanılan malzeme koyun yününün eğrilmesi ile elde ettikleri ipliklerdir. Mahalleye gelen doğal boyacıda ürettikleri iplikleri istedikleri renklerde boyatmışlardır. En çok kullanılan renkler; doğal yün rengi olan krem renk başta olmak üzere siyah, yeşil, kırmızı, sarı mavidir. Erkek oraplarında kullandıkları ölçü 2 karış 4 parmak, kadınlarda ise 1 karış konç uzunluğu kullanılmıştır.

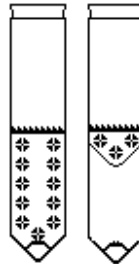
Görsel 1

Görsel 2

Katalog No	: 1
Eserin Adı	: iğdemli kadın orabı
Görsel No	: 1-2
Bulunduğu Yer	: Fatma Erkekabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış, konç kısmı 1 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, kahverengi
Kullanılan Motifler	: Çiğdem

Tanım: Yörede kadınların ayaklarında görülen bir model olan Çiğdemli orabı ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön ve topuk kısmını iğdem motifi süslerken boyun ve taban kısmı düzdür.

Çizim 1

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler zeminle aynı renkte üst üste sıralanarak tekrar etmektedir. Bu da desende tam raportun bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Motifler kabartılı olmadığı için düz bir doku oluşturmaktadır. Pembe çizgi düz renk üzerinde hareket oluşturmaktadır (Çizim 1).

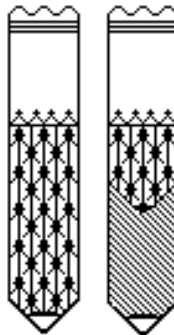
Görsel 3

Görsel 4

Katalog No	: 2
Eserin Adı	: Gurbağalı erkek çorabı
Görsel No	: 3-4
Bulunduğu Yer	: Arife Kapulu/ Karaman/ Çoğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 4 parmak, konç kısmı 1,5 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Siyah, gri
Kullanılan Motifler	: Gurbağa

Tanım: Yörede gurbağalı olarak bilinen ve erkeklerin ayaklarında görülen bu model ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön ve arka kısmını gurbağa motifli süslerken taban kısmını paralel çizgiler süslemektedir.

Çizim 2

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler ½ kaydırma ilkesi yani yarım raport tekniği ile sıralanarak tekrar etmektedir. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Üst sırada ise motifler birer sıra kaydırılarak yerleştirilmiştir. Böylelikle desene hareket kazandırılmıştır. Desende asimetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Motifler zemin üzerinde herhangi bir kabartı oluşturmadığı için düz bir yüzeye sahiptir. Soğuk renkler bir arada kullanılmıştır (izim 2).

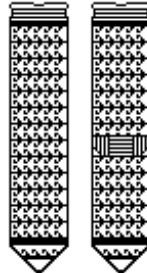
Görsel 5

Görsel 6

Katalog No	: 3
Eserin Adı	: Çengelli erkek orabı
Görsel No	: 5-6
Bulunduğu Yeri	: Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 2 parmak, konç kısmı 1,5 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, siyah
Kullanılan Motifler	: engel

Tanım: Yörede erkeklerin ayaklarında görülen bir model olan çengelli erkek çorabı ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön, arka, tabanı boyun ve burun kısmında yörede engel adı verilen motifler bulunurken topuk kısmını yatay ve paralel çizgilerden oluşmaktadır. orabın dize doğru bitiş kısmına yörede kirtik adı verilmektedir.

Çizim 3

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler iki farklı renkte 14 kere yan yana ve ön tarafta 13 kez üst üste sıralanırken arka tarafta 12 kez üst üste tekrar etmektedir. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik denge bulunmamaktadır. Motifler kabartılı olmadığı için düz bir doku oluşturmaktadır. Desen gözde ritmik bir hareket etkisi bırakmaktadır (Çizim 3).

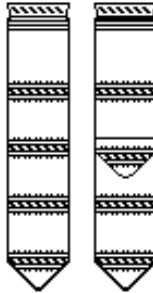
Görsel 7

Görsel 8

Katalog No	: 4
Eserin Adı	: Karayazılı erkek çorabı
Görsel No	: 7-8
Bulunduğu Yer	: Arife Kapulu/ Karaman/ Çoğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 4 parmak, konç kısmı 1,5 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, siyah
Kullanılan Motifler	: Yörede siyah şeritlere karayazı zemin renginde olan motiflere kurdale ismini verilmektedir.

Tanım: Yörede erkeklerin ayaklarında görülen bir model olan karayazılı erkek çorabı ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön, arka, taban, boyun, topuk ve burun kısmında yörede karayazı adı verilen motifler sıralanırken kurdele ismi verilen motif ise sadece ön kısımda ve arka boyun kısmında bulunurken taban kısmında bulunmamaktadır. Çorabın dize doğru bitiş kısmına yörede kirtik adı verilmektedir.

Çizim 4

Tasarım Analizi: Zemin karayazı motifi ile 4 adet enine şerite ayrılmıştır. Bu bölümler arasında belirli bir ölçü bulunmamaktadır. Desende simetrik bir denge bulunmamaktadır. Aynı büyüklükte aynı motiflerin yan yana tekrar etmesi desende tam tekrar ilkesinin uygulandığını göstermektedir. Desende bulunan kurdele motifi kabartmalı olduğu için desende pütürlü bir yüzey meydana getirmektedir (Çizim 4).

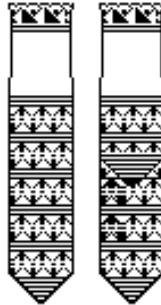
Görsel 9

Görsel 10

Katalog No	: 5
Eserin Adı	: Böcekli erkek orabı
Görsel No	: 9-10
Bulunduğu Yer	: Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 4 parmak, konç kısmı 1,5 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, kahverengi, siyah
Kullanılan Motifler	: Böcek

Tanım: Yörede erkeklerin ayaklarında görülen bir model olan böcekli erkek çorabı ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön, arka, tabanı boyun ve burun kısmında yörede çengel adı verilen motifler bulunurken topuk kısmını yatay ve paralel çizgilerden oluşmaktadır. orabın dize doğru bitiş kısmına yörede kirtik adı verilmektedir.

Çizim 5

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler zeminle aynı renkte üst üste enine şeritler halinde sıralanarak tekrar etmektedir. Enine şeritlerde motifler enine bölünmüş ve kaydırmalı olarak şerit içine yerleştirilmiştir. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Motifler kabartılı olduğu için pütürlü bir doku oluşturmaktadır. Kahverengi çizgi düz renk üzerinde hareket oluşturmaktadır (Çizim 5).

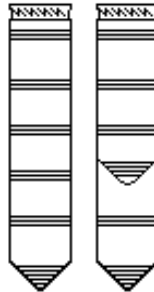
Görsel 11

Görsel 12

Katalog No	: 6
Eserin Adı	: Boğumlu erkek çorabı
Görsel No	: 11-12
Bulunduğu Yer	: Ayşe Andaç/ Karaman/ Çoğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 3 parmak, konç kısmı 1,5 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, kahverengi
Kullanılan Motifler	: Boğum

Tanım: Yörede boğumlu erkek çorabı olarak bilinen bu model ismini üzerindeki yörede boğum olarak geçmekte olan düz çizgilerden almaktadır. Ön, arka, taban, boyun ve burun kısmında yörede boğum adı verilen motifler bulunmaktadır. Çorabın dize doğru bitiş kısmına yörede kirtik adı verilmektedir.

Çizim 6

Tasarım Analizi: Desende aynı kalınlıktaki enine ince şeritler üst üste sıralanarak tekrar etmektedir. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. 5 adet şerit ile 5 bölüme ayrılan düz zeminler eşit olmadığı için desende simetrik bir dengeden söz edilememektedir. Motifler zeminle bir olduğu için düz bir doku oluşturmaktadır. Kahverengi çizgi düz renk üzerinde hareket oluşturmaktadır (Çizim 6).

Görsel 13

Görsel 14

Katalog No	: 7
Eserin Adı	: Kanavie kadın orabı
Görsel No	: 13-14
Bulunduğu Yeri	: Fatma Erkekak/ Karaman/ oğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış, konç kısmı 1 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, siyah, yeşil, mavi, kırmızı
Kullanılan Motifler	: Kanavie, karayazılı bayrak, sıçan dişi

Tanım: Yörede kanavieli kadın çorabı olarak bilinen bu model de boyun kısmında bulunan krem zemin üzerindeki siyah motifler karayazılı bayrak ismi ile anılırken burun kısmının ön yüzünde ve topuk kısmında bulunan renkli motiflere kanaviçe ismi verilmektedir. Burun ve topuk kısmının yanlarında bulunan siyah motifler ise sıçan dişi olarak yörede anılmaktadır.

Çizim 7

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler farklı renklerde 3 kez üst üste sıralanarak tekrar etmektedir. Siyah motifler ise aynı büyüklükte yan yana sıralanmaktadır. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Motifler kabartılı olmadığı için düz bir doku oluşturmaktadır. Desende hareket ve uyum mevcuttur (Çizim 7).

Görsel 15

Katalog No	: 8
Eserin Adı	: Uğurböcekli kadın çorabı
Görsel No	: 15
Bulunduğu Yer	: Durdane Erşahin/ Karaman/ Çoğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış, konç kısmı 1 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, siyah, kırmızı
Kullanılan Motifler	: Uğur böceği, zikzak, kurdela

Tanım: Yörede uğur böcekli kadın çorabı olarak bilinen bu modelin boyun ve burun kısmının tam ortasından yörede kurdela olarak anılan motif geçmektedir. Boyun ve burunun birleştiği yerde zigzag motifi sıralanmıştır. Burnun ön kısmında 4 kez uğur böceği motifi iki sıra halinde üst üste sıralanmaktadır.

Çizim 8

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler aynı renkte iki sıra halinde üst üste sıralanarak tekrar etmektedir. Siyah motifler ise aynı büyüklükte yan yana sıralanmaktadır. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Kurdela motifi kabartılı olduğu için yüzeyde pütürlü bir doku oluşturmaktadır. Desende hareket ve uyum mevcuttur (Çizim 8).

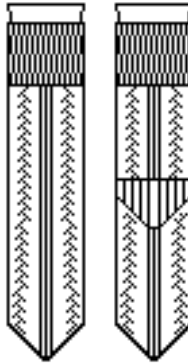
Görsel 16

Görsel 17

Görsel 18

Katalog No	: 9
Eserin Adı	: Yan kılçık erkek orabı
Görsel No	: 16-17-18
Bulunduğu Yer	: Ayşe Andaç/ Karaman/ oğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 4 parmak, konç kısmı 2 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi
Kullanılan Motifler	: Yan kılçık

Tanım: Yörede yan kılçıklı erkek çorabı olarak bilinen bu model ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön, arka, taban, boyun ve burun kısmında yörede yan kılçık adı verilen motifler bulunmaktadır. orabın taban kısmı ise düzdür.

Çizim 9

Tasarım Analizi: Desende aynı zemin renginde ajur tekniği ile oluşturulmuş olan yörede yan kılçık ismi ile anılan motifler aynı ebatta yan yana ve üst üste

sıralanmaktadır. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Motifler zeminde kabartı oluşturdukları için pütürlü bir doku oluşturmaktadır. Desen tek renkten oluşturulduğu için herhangi bir hareket bulunmamaktadır (Çizim 9).

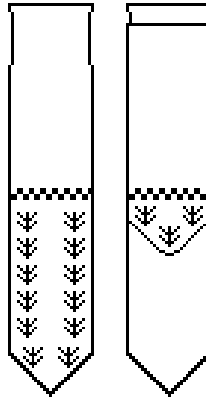

Görsel 19

Görsel 20

Katalog No	: 10
Eserin Adı	: Kedi izi kadın çorabı
Görsel No	: 19-20
Bulunduğu Yer	: Fatma Erkabak/ Karaman/ Çoğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 2 parmak, konç kısmı 1 karış 3 parmak
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Doğal yün rengi, siyah, kırmızı
Kullanılan Motifler	: Kedi izi

Tanım: Yörede kedi izi modellen kadın çorabı olarak bilinen bu model de boyun ve topuk kısmının birleştiği kısımda bulunan krem renkli zemin üzerindeki siyah motifler zigzak ismi ile anılırken burun kısmının ön yüzünde ve topuk kısmında bulunan motifler ise kedi izi ismi ile bilinmektedir.

Çizim 10

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler aynı renklerde üst üste sıralanarak 7 kez tekrar etmektedir. Zikzak motifler ise aynı büyüklükte yan yana sıralanmaktadır. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Motifler kabartılı olmadığı için düz bir doku oluşturmaktadır. Desende hareket ve uyum mevcuttur (izim 10).

Görsel 21

Katalog No	: 11
Eserin Adı	: Pireli erkek orabı
Görsel No	: 21
Bulunduğu Yer	: Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi
İnceleme Tarihi	: 05.06.2021
Malzemesi	: Yün
Boyut	: Ayak kısmı 1 karış 4 parmak, konç kısmı 2 karış
Teknik	: 5 şiş
Renkler	: Siyah, doğal yün rengi.
Kullanılan Motifler	: Pireli
Tanım:	Yörede erkeklerin ayaklarında görölen bir model olan pireli çorabı ismini üzerindeki motiflerden almaktadır. Ön ve arka kısmını yörede pireli adı verilen motif süslerken taban kısmı düzdür.

Çizim 11

Tasarım Analizi: Desende aynı büyüklükteki motifler zeminle aynı renkte üst üste ve yan yana sıralanarak tekrar etmektedir. Bu da desende tam tekrar ilkesinin bulunduğunu göstermektedir. Desende simetrik dengenin uyumu da mevcuttur. Motifler kabartılı olmadığı için düz bir doku oluşturmaktadır. Siyah çizgi düz renk üzerinde hareket oluşturmaktadır. Ayrıca çorabın konç bölümünde enine üst üste 3 adet şerit bulunmaktadır (Çizim 11).

Sonuç

Bilindiği üzere tarihi oldukça eski olan ve her evde, özellikle de genç kızların çeyizlerinde olmazsa olmazımız el örgüsü çoraplar artık maalesef ki günümüzde önemini yitirmeye başlamış ve yerini naylon veyahut makine örgüsünden imal edilmiş çoraplar almaya başlamıştır. Alan araştırması için gittiğimiz Karaman İline bağlı Çoğlu mahallesinde eskiden her evde bu kültürün yaşatıldığını ancak artık sayılı hanelerde bulunduğunu ve üretildiğini öğrenmiş bulunmaktayız.

Yörede yapılan alan araştırmasında 50 adet çorap modeline rastlanmıştır. Bunlardan 35 tanesi erkek 15 tanesi kadın çoraplarına örnek oluşturmaktadır. Bulunan örgü çorapların fotoğrafları çekilerek, yöre halkı ile görüşmeler yapılmıştır. Edinilen bilgilerle gözlem fişleri hazırlanmıştır. Çoraplara ait desenler dijital ortamda çizilmiştir. Eskiden mezura olmadığı için çoraplarda standart bir ölçü bulunmamaktadır. Erkek çorapları 2 karış 4 parmak kadın çoraplarında ise 1 karış ölçü olarak kullanılmıştır. Mahallede doğal boyacılık olmadığı için genellikle doğal yün rengi tüm çoraplarda kullanılmıştır. Yörede çoraplarda kullanılan motiflere verilen isimler; çiğdemli, gurbağalı, çengelli, kara yazılı, böcekli, boğumlu, kanaviçe, uğur böcekli, yan kılıçık, kedi izi, pireli'dir. Bu isimler tamamen yöre insanına aittir. Çorapların hepsi 5 şiş tekniği ile örülmüştür. Çoraplar burun, taban, boyun ve topuk olarak kısımlara ayrılmaktadır. Yörede kadınların büyük titizlikle ürettikleri çoraplar ördükleri kişiye göre çeşitli özellikler taşımaktadır. Kadınlar ve erkekler için farklı motifler ile farklı uzunluklarda örülen çoraplar günümüzde evlerimizi de süslemek için kullandığımız dekoratif birer unsur niteliği taşımaktadır. Erkek çoraplarının boyun kısmının bittiği yere kirtikli ismi verilmektedir. Yapılan alan araştırmasında artık bitmek üzere olan el örgüsü çorap kültürümüzün aslında yöresel isimleri ve modelleri ile nesilden nesile aktarılmaya ve yaşatılmaya değer bir kültür olduğunu kayıt altına alınmış ve literatüre kazandırılmıştır. Bu değerlerimizi yaşatmak ve gelecek nesillere aktarabilmek için Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinin köylerde yaşayan kadınlara belirli bir ödenek ayırması ve bunları pazarlayabilmeleri için bir pazar payı ayırmaları gerekmekte olduğu görülmektedir. Elde edilen bilgilere göre bazı çoraplar halen kullanılırken bazıları ise sandık içlerinde muhafaza edilmektedir. El sanatlarını tanıtmak ve nesilden nesile aktarabilmek için bu el sanatlarımızı sergilemek ve sergileyebilmek için mahallelerde küçük sergi salonları açmak gerekmektedir. Ev hanımlarının geçim kaynağı haline dönüştürmek ve örme işini yaygınlaştırabilmek için mahallelerin bağlı olduğu illerde her yıl çeyiz festivalleri düzenlenebilir. Bu festivallerde ürünler hem tanıtılmalı hem de satılmalıdır. Çoraplar üzerinde kullanılan motifler başka giyim sektörlerinde de kullanılmalı ve böylelikle yaşatılmalıdır. Bu çoraplar minyatür veyahut magnet olarak üretilip turistlere satılarak birçok mahallede

üretilen çoraplar diğer ölkelere de tanıtılabilir. Yörede kullanılan 5 şiş tekniği Halk Eğitim Merkezlerinde kurs olarak açılarak ve bu kurs merkezlerinde kursiyerlere öğretilerek geleneğin yaşatılması sağlanabilir.

Kaynakça

- Akpınarlı, F. (1995). *El Örgüsü orapların Teknik Desen Renk ve Kullanım Özellikleri. Doktora Tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Akpınarlı, H. F. ve Ortaç, H. S. (2009). “Sivas El Örgüsü orapların Motif ve Kompozisyon Özellikleri”. *Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri*, 639-654.
- Artun, E. (2011). *Türk Halkbilimi*. Karahan Kitabevi, Adana.
- Balkanal, Z. (2016). “Ankara İli Polatlı Yöresi El Örgüsü oraplar”. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9 (17), 149-166.
- Diyarbakirli, N. (1972). *Hun Sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.
- Oğuz, Ö. (Edt) (2008). *Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü 3158, 1.Baskı, Ankara.
- Kılıçarslan H., Ölmez F. N. ve Etikan, S. (2020). “Kırşehir Yöresi El Örgüsü orapları: Günümüz Örnekleri”. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:22. Sayı:1. 25-40
- Ortaç, H. S. ve atalkaya, G. (2016). “Özgün Baskı Resim Tekniği ile Geleneksel Baskı Yöntemleri (Ağaç Baskı)”. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Akademik Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, (2), 27-31.
- Onuk, T. ve Akpınarlı, F. (2009). “Kastamonu Örucülük Sanatında Teknik Motif ve Kullanım Özellikleri”. *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, Ankara*. 519-526.
- Özbel, K. (1980). *El Sanatları I Anadolu orapları*. Kılavuz Kitaplar: IX, C.H.P. Halkevleri Bürosu.
- Tasmacı, Mehmet. (1984). “Halk Sanatı Örne Desenlerinin Modern Örne Makinelerinde Uygulanması”. *III. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Sağ, M. (2012). “Bir Sembol Olarak Kilim”. *Atatürk Kültür Merkezi Halı Düz Dokuma Kumaş Giyim Kuşam ve İşleme Sanatları Dergisi*, 8, 116.
- Sökmen, S.(2015). “Bitlis Etnografya Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Giysiler”. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Dergisi*, C:8, S:16, s.370–390.

İnternet Kaynakça

Örgü nedir? . Türk Dil Kurumu, Erişim. <http://www.tdk.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 15.05.2021).

Karaman oğlu Köyü. Erişim. <https://www.karamandan.com/foto/6409851/coglu-koyu>. (Erişim Tarihi: 20.05.2021).

Görsel Kaynakça

Çizim 1. Barişta (1986)'e göre çorabın bölümleri (akt.Akpınarlı ve Ortaç, 2008:640).

Görsel 1. iğdemli kadın orabı, Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 2. iğdemli kadın orabı, Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 3. Gurbağalı erkek orabı, Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 4. Gurbağalı erkek orabı, Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 5. : Çengelli erkek orabı, Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 6. Çengelli erkek orabı, Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 7. Karayazılı erkek orabı, Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 8. Karayazılı erkek orabı, Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 9. Böcekli erkek orabı, Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 10. Böcekli erkek orabı, Arife Kapulu/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 11. : Boğumlu erkek orabı, Ayşe Andaç/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 12. Boğumlu erkek orabı, Ayşe Andaç/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 13. Kanavie kadın orabı, Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 14. Kanavie kadın orabı, Fatma Erkabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 15. Uğurbcekli kadın orabı, Durdane Erşahın/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 16. Yan kılçık erkek orabı, Ayşe Andaç/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 17. Yan kılçık erkek orabı, Ayşe Andaç/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 18. Yan kılçık erkek orabı, Ayşe Andaç/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 19. Kedi izi kadın orabı, Fatma Er kabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 20. Kedi izi kadın orabı, Fatma Er kabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).

Görsel 21. Pireli erkek orabı, Fatma Er kabak/ Karaman/ oğlu Mahallesi, Derya Konuk arşivinden (05.06.2021).